

Bruselj, 9.3.2021
COM(2021) 109 final

**POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

o uporabi Uredbe (ES) št. 850/2004 o obstojnih organskih onesnaževalih

{SWD(2021) 53 final}

Kazalo

Kazalo	1
1. Uvod.....	2
2. Ukrepi upravljanja in nadzora.....	3
2.1 Pregled	3
2.2 Proizvodnja, dajanje v promet, uporaba, izvoz in izvrševanje	3
2.3 Zaloge	3
2.4 Ravnanje z odpadki in skladiščenje	4
3. Izpusti v okolje in koncentracije v okolju.....	4
4. Dejavnosti za spodbujanje izmenjave znanja	11
5. Sklepi	12
Preglednica 1: Zmanjšanje emisij PCB v državah članicah.....	6
Slika 1: Zemljevidi spremljanja iz programa EMEP za Evropo.....	9

1. Uvod

Obstojna organska onesnaževala so kemikalije, ki vzbujajo zaskrbljenost po vsem svetu zaradi svojih obstojnih, bioakumulativnih in strupenih lastnosti ter možnosti prenosa na velike razdalje, zaradi česar se odlagajo in kopičijo daleč od kraja proizvodnje in uporabe. Obstojna organska onesnaževala obravnavata dve mednarodni pogodbi, katerih cilj je varovanje zdravja ljudi in okolja pred škodljivimi vplivi navedenih onesnaževal z odpravo ali zmanjšanjem njihove proizvodnje, uporabe in izpustov v okolje. Aarhuški protokol o obstojnih organskih onesnaževalih je bil sprejet leta 1998 kot del Konvencije UN/ECE o onesnaževanju zraka na velike razdalje prek meja (CLRTAP) in Stockholmske konvencije o obstojnih organskih onesnaževalih, ki je bila sprejeta leta 2001 in je začela veljati leta 2004.

Evropska unija je pogodbenica Aarhuškega protokola in Stockholmske konvencije ter je za izvajanje Konvencije sprejela Uredbo (ES) št. 850/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o obstojnih organskih onesnaževalih in spremembi Direktive 79/117/EGS (v nadaljnjem besedilu: uredba o obstojnih organskih onesnaževalih). Uredba (ES) št. 850/2004 je bila razveljavljena in nadomeščena z Uredbo (EU) 2019/1021 o obstojnih organskih onesnaževalih.

Uredba o obstojnih organskih onesnaževalih se redno posodablja, da se prenesejo spremembe Konvencije in Protokola (večinoma se zadevnim prilogam dodajajo nove snovi), pri čemer se z njo vsem državam članicam EU nalagajo posebne obveznosti. Te obveznosti vključujejo podrobnosti o proizvodnji, dajanju v promet in uporabi obstojnih organskih onesnaževal, navedenih na seznamih v treh prilogah (Priloga I – prepovedana, Priloga II – omejena, Priloga III – nenamerno izpuščena onesnaževala). Zajema tudi ravnanje z navedenimi snovmi, kar zadeva zaloge, izpuste v okolje in spremljanje koncentracij v okolju, ter vsebuje določbe o ravnanju z odpadki. V okviru uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih se od držav članic tudi zahteva, naj pripravijo nacionalne izvedbene načrte in akcijske načrte za opredelitev in upravljanje virov obstojnih organskih onesnaževal na svojem ozemlju.

Zahteve glede poročanja za države članice in Evropsko komisijo v skladu z Uredbo (ES) št. 850/2004 so bile opisane v členu 12. Države članice so morale vsako leto sporočiti statistične podatke o proizvodnji snovi iz prilog I in II ter njihovem dajanju v promet. Poleg tega so morale Komisiji vsaka tri leta poročati o izvajanju določb uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih. Komisija je morala vsaka tri leta pripraviti zbirno poročilo ter v njem povzeti informacije, ki so jih predložile države članice, ter podporne informacije iz Evropskega registra izpustov in prenosov onesnaževal (E-PRTR) in popisov emisij CORINAIR v okviru programa EMEP (Program sodelovanja za spremljanje in oceno onesnaževanja zraka na velike razdalje v Evropi). Povzetek tega zbirnega poročila je morala poslati tudi Evropskemu parlamentu in Svetu.

Doslej sta bili objavljeni dve zbirni poročili, ki zajemata dejavnosti Unije in njenih držav članic v skladu z Uredbo (ES) št. 850/2004. Prvo zbirno poročilo zajema obdobje od začetka veljavnosti uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih leta 2004 do leta 2006, objavljeno pa je bilo leta 2009. Drugo zbirno poročilo, objavljeno leta 2011, zajema obdobje 2007–2009. V tem poročilu Komisije je povzeto tretje zbirno poročilo za obdobje 2010–2013.

2. Ukrepi upravljanja in nadzora

2.1 Pregled

Ravnanje s snovmi, ki spadajo med obstojna organska onesnaževala, zajema več elementov življenjskega cikla snovi. To vključuje zlasti proizvodnjo, dajanje v promet in uporabo kemikalij ter zaloge zastarelega blaga, vprašanja, povezana z ravnanjem z odpadki, in izvrševanje same uredbe.

2.2 Proizvodnja, dajanje v promet, uporaba, izvoz in izvrševanje

V skladu s poročili, ki so jih predložile države članice, je izvrševanje uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih naloga okoljskih agencij ali inšpektoratov, ki jo opravljajo v okviru inšpekcijskih pregledov in poročanja. Dve državi članici sta za obdobje 2010–2013 poročali o proizvodnji snovi iz priloge I ali II v skladu s posebnimi izjemami ali sprejemljivimi nameni v skladu z uredbo o obstojnih organskih onesnaževalih. Nemčija je poročala, da je bilo letno proizvedenih približno 9 ton perfluorooktan sulfonske kisline (PFOS). Vendar je bila leta 2013 večina (5,8 tone na leto) izvožena v države zunaj EU, največ v ZDA (2 toni) ter države in ozemlja v Vzhodni in Jugovzhodni Aziji (Južna Koreja, Singapur, Tajvan in Hongkong). Poleg tega je Hrvaška poročala o proizvodnji kloriranih parafinov s kratkimi verigami (SCCP) v letih 2010, 2011 in 2012.

Kar zadeva dajanje v promet, je določbe člena 4 za uporabo snovi, ki spadajo med obstojna organska onesnaževala, pri raziskavah in razvoju izkoristilo malo držav članic. Nekatere so izkoristile tudi možnost dajanja PFOS v promet, pri čemer so uporabile izjeme iz Priloge II. PFOS je bil večinoma namenjen industriji kromiranja kovin, kjer se uporablja kot snov, ki preprečuje rosenje.

Štiri države članice (Nemčija, Francija, Avstrija in Združeno kraljestvo) so navedle količine obstojnih organskih onesnaževal, ki so bile izvožene iz EU, kjer je prevladoval izvoz 5 800 kg PFOS letno iz Nemčije v 12 držav. Lindan se je izvažal iz Združenega kraljestva v Južno Korejo. Poleg tega so se nekatere kemikalije izvažale za uporabo kot laboratorijski referenčni material: aldrin se je izvažal iz Avstrije v Severno Makedonijo, aldrin, DDT, dieldrin in lindan v Belize, DDT pa iz Francije v ZDA.

Pet držav članic (Bolgarija, Litva, Nizozemska, Švedska in Združeno kraljestvo) je začelo postopke za ugotavljanje kršitev v zvezi z nezakonito prodajo obstojnih organskih onesnaževal. Ugotovljena je bila namreč prisotnost heksaklorobenzena (HCB) v izdelkih za ognjemete in prisotnost SCCP v otroških igračah.

2.3 Zaloge

Zaloge obstojnih organskih onesnaževal so bile običajno povezane s tremi vrstami blaga, in sicer polikloriranimi bifenili (PCB) ali dielektrično opremo, kontaminirano s PCB, pesticidi, ki se ne uporabljajo več, in zalogami opuščenega blaga, ki je od leta 2009 zajeto v okviru dodanih snovi k uredbi o obstojnih organskih onesnaževalih. Številne države članice so v preteklosti že sprejele pomembne ukrepe za opredelitev in odstranitev iz uporabe opreme, ki vsebuje PCB, vendar proces še poteka, šest držav članic (Nemčija, Irska, Francija, Romunija, Slovenija in Združeno kraljestvo) pa je poročalo, da se je v obdobju 2010–2013 še vedno uporabljala oprema, ki vsebuje PCB. V zvezi z zastarelimi pesticidi je več držav članic poročalo, da niso pesticidnih obstojnih organskih onesnaževal nikoli proizvajale ali uporabljale ali pa so njihovo uporabo začele zgodaj opuščati, kar pomeni, da leta 2010 teh zalog v državi ni bilo več.

Druge države članice so ugotovile, da so bile znatne količine zastarelih pesticidov še vedno prisotne, vendar so bili vzpostavljeni programi za ravnanje z njimi ali njihovo uničenje. Končna odstranitev zastarelih pesticidov vključuje sežiganje v državi članici ali izvoz v obrate v sosednjih državah članicah. Bolgarija je v Nemčijo izvozila znatno količino zastarelih pesticidov za končno uničenje s sežiganjem. Druga možnost pa je dolgoročno skladiščenje. Zlasti Bolgarija je v ta namen uporabljala kocke B-B, tj. ojačane betonske zabojnike, v katere se odlagajo zelo strupeni odpadki, s čimer je bilo odpravljeno tveganje uhajanja v okolje.

Nemčija, Irska in Združeno kraljestvo poročajo o zalogah blaga, ki vsebuje PFOS in polibromirane difenil etre (PBDE), za končno uničenje. Nemški nacionalni izvedbeni načrt vključuje tudi pripombe o količinah PBDE, ki se pogosto nahajajo v izrabljenih vozilih, ter o potrebi po ustreznem odstranjevanju in odlaganju tega blaga brez recikliranja.

2.4 Ravnanje z odpadki in skladiščenje

V informacijah, ki so jih sporočile države članice, je izpostavljeno vprašanje kontaminacije zemljišč. Medtem ko je velik del držav članic sprejel programe za zbiranje, ustvarjanje zalog in uničevanje zastarelih pesticidov, se pojavlja dodatno vprašanje, povezano s kontaminiranimi zemljišči, zlasti zemljišči v bližini območij, kjer so se navedene snovi prej proizvajale. Podatki Nizozemske in Finske kažejo na potencialno veliko število območij, ki bi lahko bila kontaminirana. Značilni sanacijski ukrepi vključujejo izkopavanje, pri katerem pa nastanejo velike količine kontaminirane zemlje, ki jo je treba obravnavati kot nevarne odpadke.

3. Izpusti v okolje in koncentracije v okolju

V skladu s členom 6(1) uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih morajo države članice v dveh letih po datumu začetka veljavnosti navedene uredbe pripraviti in voditi popise izpustov snovi s seznama v Prilogi III v zrak, tla in vodo. Popisi so ključno sredstvo za obveščanje oblikovalcev politik med pripravo nacionalnih izvedbenih načrtov, saj zlasti pomagajo opredeliti ključne vire za zmanjšanje emisij ali področja negotovosti, za katera so potrebne nadaljnje raziskave za določitev vira.

Devet držav članic (Bolgarija, Češka, Francija, Litva, Nizozemska, Romunija, Slovenija, Švedska in Združeno kraljestvo) je v okviru poročanja predložilo podatke o ocenjenih emisijah, pri čemer so poudarile velike vrzeli v podatkih v okviru razpoložljivega nabora podatkov. Za dopolnitev sporočenih naborov podatkov in popolnejšo sliko so bili uporabljeni podatki s spletišča EMEP WebDab¹. Podatki EMEP WebDab vključujejo emisije, sporočene UN/ECE v skladu z Aarhuškim protokolom za obdobje 2010–2012. Poleg tega so bili za dopolnitev zbranih informacij uporabljeni tudi podatki, predloženi Stockholmski konvenciji v okviru drugega kroga poročanja (31. oktobra 2010). Za potrditev trendov izpustov je bila opravljena tudi primerjava s podatki s spletišča E-PRTR in podatki o spremljanju okolja iz programa EMEP MSC-E ter programa za nadzor in oceno stanja na Arktiki (AMAP).

Na podlagi razpoložljivih podatkov je 26 od 28 držav članic pripravilo in sporočilo ocene emisij za dioksine in furane, policiklične aromatske ogljikovodike (PAO) in HCB, 24 od 28 držav članic pa je pripravilo in sporočilo ocene emisij za PCB. Grčija in Luksemburg sta bili edini državi članici, ki za obdobje 2010–2013 nista sporočili podatkov o oceni emisij za nobeno od snovi iz Priloge III prek UN/ECE ali v skladu s členom 12 uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih. V vseh primerih se pripravljene in sporočene podatki večinoma nanašajo na emisije v zrak, pri čemer je le malo držav članic izračunalo in sporočilo ocene

¹ <http://www.ceip.at/>.

emisij v druge vektorje, ne le v zrak, čeprav se v navedeni uredbi zahtevajo ocene za zrak, tla in vodo.

Dioksini in furani

Dioksini in furani se ne proizvajajo v komercialne namene; običajno so povezani bodisi z nepopolnimi procesi zgorevanja, kot je odprto gorenje, bodisi z metalurgijo. Glavni sektor izvora, opredeljen za Evropo, je bil uporaba trdnih goriv v gospodinjstvih, pri čemer je nastalo 38 % vseh emisij. Za primerjavo, sektor proizvodnje energije je ustvaril 5 % emisij, zgorevanje goriv za ogrevanje in električno energijo v industriji pa 18 %. Čeprav se v sektorju proizvodnje električne energije porabijo velike količine trdnih fosilnih goriv, je zaradi visokih obratovalnih temperatur in visokih stopenj zmanjšanja emisij, uvedenih z direktivo o industrijskih emisijah², količina emisij na tono premoga v industriji precej manjša od količine emisij iz gospodinjstev. Poleg uporabe goriv v gospodinjstvih je bil drugi glavni vir železarska in jeklarska industrija (15 %), podatki E-PRTR pa potrjujejo, da so železarne in jeklarne največji točkovni vir emisij dioksinov in furanov.

Pregled podatkov za obdobje 2010–2012 kaže, da so se emisije dioksinov in furanov v večini držav članic zmanjšale. Primerjava z ravnmi emisij iz leta 1990 je pokazala 45-odstotno zmanjšanje emisij v EU med letoma 1990 in 2012 (glej tudi sliko 1). Povprečna količina emisij dioksinov in furanov na prebivalca je leta 2012 znašala 5,5 µg I-TEQ (mednarodnega toksičnega ekvivalenta) na osebo na leto.

V primerih, ko so države članice predložile ocene za vektorje, ki niso zrak, je obstajalo splošno soglasje, da so emisije v zrak na splošno ustrezale emisijam ostankov³. Zmanjšanje emisij v zrak in zasnova procesov sta se od sprejetja direktive o sežiganju odpadkov izboljšala, količina emisij dioksinov in furanov iz industrije v zrak pa se je v obdobju 1990–2012 znatno zmanjšala. Vendar to povzroča nastajanje ostankov iz nadzora nad onesnaževanjem zraka, včasih imenovanih elektrofiltrski pepel, ki so lahko močno kontaminirani z onesnaževali, kot so dioksini in furani. Pri razlagi podatkov je potrebna previdnost, saj so emisije v zrak, tla in vodo izpusti, ki neposredno in nenadzorovano uhajajo v okolje. Po drugi strani se ostanki nanašajo na nastale kontaminirane trdne odpadke, ki se običajno odstranijo nadzorovano in pri katerih ni nujno, da popolnoma uidejo v okolje.

Poliklorirani bifenili (PCB)

PCB so se komercialno uporabljali za različne namene, zlasti za dielektrično opremo. Zaradi visoke kemijske stabilnosti in obstojnosti so idealne tekočine za prenos toplote za to uporabo. PCB lahko nastajajo tudi nenamerno, zlasti z zgorevanjem. Glavni vir emisij je bil dielektrična oprema, ki je prispevala 32 % vseh emisij v zrak. Vendar od 25 nacionalnih popisov, predloženih UN/ECE v okviru CLRTAP, le popisi iz štirih držav (Irske, Hrvaške, Madžarske in Združenega kraljestva) vključujejo ocene emisij PCB, kar kaže na veliko vrzel. Med drugimi pomembnimi viri sta bila zgorevanje fosilnih goriv v gospodinjstvih (21 %) in metalurgija (16 %).

² Direktiva 2010/75/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o industrijskih emisijah (celovito preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja). UL L 337, 17.12.2010, str. 17.

³ V skladu s Stockholmsko konvencijo se „ostanek“ šteje za odpadke, onesnažen z obstojnimi organskimi onesnaževali, ki se odstranjuje nadzorovano in se razlikuje od „odlaganja“, ki je neposreden nenadzorovan izpust materiala v tla.

V obdobju 2010–2012 je trend emisij v zrak večinoma kazal zmanjšanje emisij. V primerjavi z ravnmi iz leta 1990 so se emisije v EU leta 2012 zmanjšale za približno 50 % (preglednica 1). Leta 2012 je bila povprečna količina emisij na prebivalca 13 mg/osebo/leto. Na sliki 1 so prikazani zemljevidi razpoložljivih podatkov o spremljanju okolja iz programa EMEP/MSCE v letih 1990 in 2012 kot sredstvo za primerjavo z ocenami iz popisa. Podatki programa EMEP za Evropo na sliki 1 in spremljanje Arktike v okviru programa za nadzor in oceno stanja na Arktiki kažejo očitno zmanjšanje koncentracij in emisij v zunanjem zraku od leta 1990.

Na voljo so omejeni podatki o emisijah PCB v vektorje, ki niso zrak. Na podlagi poročil iz člena 12, ki jih je predložilo pet držav članic (Češka, Francija, Nizozemska, Švedska in Združeno kraljestvo), ter dodatnih podatkov, ki jih je Španija predložila Stockholmski konvenciji in ki so zagotovili ocene za druge vektorje, jasen vzorec ni bil očiten. Med državami članicami obstajajo razlike glede pomena, ki ga pripisujejo vodi, tlom in ostankom odpadkov.

Poliaromatski ogljikovodiki (PAO)

PAO so skupina kemikalij, ki se lahko naravno tvorijo v okolju pri zgorevanju rastlin, npr. pri gozdnih požarih, vendar imajo tudi antropogene vire, ki so povezani zlasti z zgorevanjem fosilnih goriv. Podatki kažejo, da je bil glavni vir emisij PAO uporaba goriv v gospodinjstvih, zlasti premoga, s čimer je bilo ustvarjenih 57 % vseh emisij.

Podatki za obdobje 2010–2012 kažejo zmanjšanje emisij. Po ocenah so bile povprečne letne emisije leta 2012 37 % nižje kot leta 1990. To zmanjšanje je manjše od tistega za dioksine, furane in PCB, kar je potrdilo spremljanje stanja okolja v okviru programa EMEP. Podatki programa EMEP o spremljanju kažejo 40-odstotno zmanjšanje koncentracij PAO v zraku od leta 1990, medtem ko je to zmanjšanje za PCB znašalo 60 %, za dioksine in furane pa 85 %.

Podatki za PAO, ki so na voljo za vektorje, ki niso zrak, so omejeni. Kot kažejo podatki, ko so jih predložile štiri države članice (Češka, Francija, Nizozemska in Združeno kraljestvo), pa so ključni vektorji emisij za PAO tudi voda in ostanki.

Preglednica 1: Zmanjšanje emisij PCB v državah članicah

Država članica	Emisije v zrak leta 1990 Kg	Emisije v zrak leta 2012 Kg	Delež emisij iz leta 2012 v primerjavi z izhodiščnim stanjem iz leta 1990
Belgija	112	10	9 %
Bolgarija	6	5	83 %
Češka	773	34	4 %
Danska	111	42	38 %
Nemčija	1 672	236	14 %
Estonija	10	10	100 %
Irska	68	17	25 %
Grčija	–	–	–

Španija	24	29	121 %
Francija	182	58	32 %
Hrvaška	486	433	89 %
Italija	286	217	76 %
Ciper	0,01	0,01	100 %
Latvija	4	1	25 %
Litva	6	300	5 000 %
Luksemburg	73	n. r.	–
Madžarska	37	16	43 %
Malta	–	–	–
Nizozemska	–	–	–
Avstrija	–	–	–
Poljska	2 425	735	30 %
Portugalska	65	868	1335 %
Romunija	135	53	39 %
Slovenija	417	53	13 %
Slovaška	67	34	51 %
Finska	314	154	49 %
Švedska	0,1	0,05	50 %
Združeno kraljestvo	6 645	727	11 %

Primerjava z E-PRTR je pokazala, da so glavni vir emisij PAO v vodo postopki v rafinerijah nafte, medtem ko so bili pomembni viri ostankov odpadki iz sežiganja, metalurški odpadki in odpadki iz avtomehaničnih popravil.

Klorobenzeni (heksaklorobenzen in pentaklorobenzen)

Heksaklorobenzen (HCB) je bil ob sprejetju uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih naveden na seznamu v Prilogi III, pentaklorobenzen (PeCB) pa je bil po vključitvi v Stockholmsko konvencijo leta 2010 dodan v prilogi I in III k Uredbi. HCB in PeCB sta se komercialno uporabljala kot pesticid, vendar nastajata tudi kot stranski produkt v industrijskih procesih, zlasti pri proizvodnji kloroorganskih topil. PeCB se je uporabljal tudi za zmanjšanje viskoznosti PCB v dielektrični opremi. HCB in PeCB lahko nastajata tudi pri zgorevanju trdnih fosilnih goriv, odpadnih olj in odpadnega materiala.

Ocene za PeCB so predložile le tri države članice (Francija, Nizozemska in Združeno kraljestvo). Nizozemska je leta 1990 sporočila 0,8 kg emisij PeCB, emisije pa so se

povečevale in v letu 2012 dosegle 2,3 kg izpustov na leto. Združeno kraljestvo je za obdobje 2009–2011 predložilo ocene emisij v zrak v višini približno 35 kg na leto. Francija je predložila omejen nabor podatkov o emisijah PeCB iz čiščenja odpadnih voda.

Podatki za HCB, predloženi za zrak, kažejo, da je 75 % vseh emisij izviralo iz metalurgije, čeprav so v podatkih močno prevladovala emisije ene države članice (Španije). Med drugimi viri so bili kmetijstvo (6 %), proizvodnja energije (5 %), sežiganje odpadkov (5 %) in zgorevanje goriv v gospodinjstvih (4 %). Pregled emisij držav članic za obdobje 2010–2012 ni pokazal nobenih jasnih vzorcev, saj so se emisije po EU povečevale, zmanjševale in ostajale nespremenjene. Primerjava z ravnmi iz leta 1990 pa je pokazala, da so se v EU letne emisije do leta 2012 zmanjšale za 54 %. Spremljanje iz programa EMEP po vsej Evropi je pokazalo znatno zmanjšanje koncentracij HCB v zraku, ki so se od leta 1990 zmanjšale za 85 %. To ni bilo potrjeno s spremljanjem arktičnega zraka v okviru programa AMAP, ki je zaznal le rahel upad koncentracij HCB v zraku na arktičnem območju.

Za ocene emisij v vektorje, ki niso zrak, so na voljo zelo omejeni podatki, pri čemer le tri države članice (Nizozemska, Švedska in Združeno kraljestvo) v poročilih zagotavljajo tovrstne informacije. Poleg tega je Belgija v skladu s Stockholmsko konvencijo predložila dodatne podatke. Na podlagi razpoložljivih podatkov sta voda in ostanki za zrakom druga najpomembnejša emisijska vektorja.

Pregled popisov emisij obstojnih organskih onesnaževal, predloženih UN/ECE (2012)

Leta 2012 je bil v imenu Centra za popis in projekcije emisij (CEIP) opravljen pregled⁴ vseh popisov emisij obstojnih organskih onesnaževal, predloženih UN/ECE. V tem pregledu so bili za vsako obstojno organsko onesnaževalo opredeljeni glavni in manjši viri. Nato je bila opravljena primerjava s sporočenimi popisi emisij, da bi se preverilo, kateri glavni viri manjkajo in kateri je glavni vir za vsako obstojno organsko onesnaževalo v vsakem popisu, izvedeni pa so bili tudi drugi pregledi skladnosti.

V pregledu CEIP so bile poudarjene precejšnje nedoslednosti med popisi pri UN/ECE, pri čemer so bile pripravljene ocene premalo pregledne, dejavniki emisij in ocene v uporabi pa premalo jasni. Pregled je pokazal, da so popisi dioksinov in furanov ter PAO najbolj celoviti in dosledni, medtem ko pri podatkih za PCB in HCB prihaja do večjih težav.

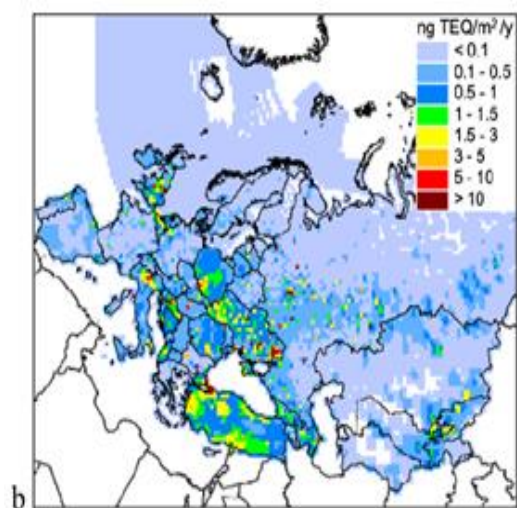
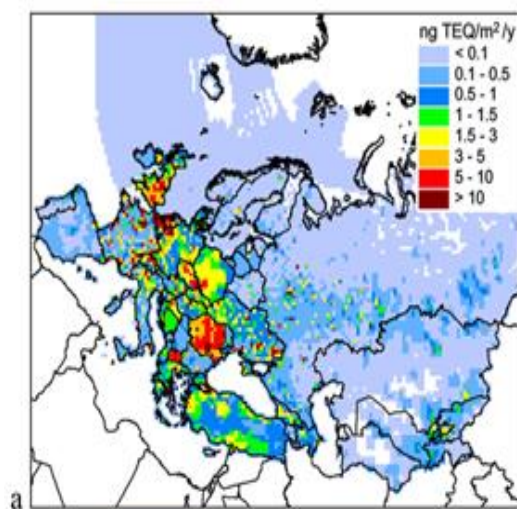
Samo štiri države članice (Hrvaška, Madžarska, Irska in Združeno kraljestvo) so za PCB pripravile ocene v zvezi z uporabo dielektrične opreme, kjer je komercialna uporaba PCB največja. Za HCB je bilo ugotovljeno, da ima 6 od 28 držav članic (Belgija, Ciper, Irska, Nizozemska, Portugalska in Švedska), ki so poročale UN/ECE, popisane emisije HCB iz treh ali manj virov. Glede na to, da lahko HCB nastaja pri zgorevanju, lahko to nakazuje slabo pripravljene popise.

⁴ Mareckova in drugi, „Inventory Review 2012 - Review of POP emission inventories“ (Pregled popisov emisij obstojnih organskih onesnaževal iz leta 2012), poročilo Centra za popis in projekcije emisij (CEIP), 2012.

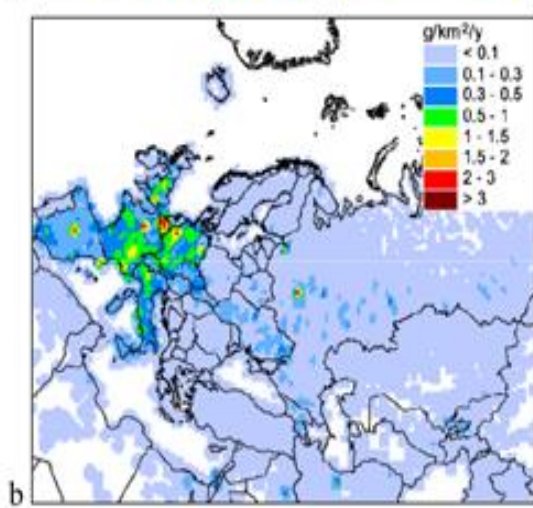
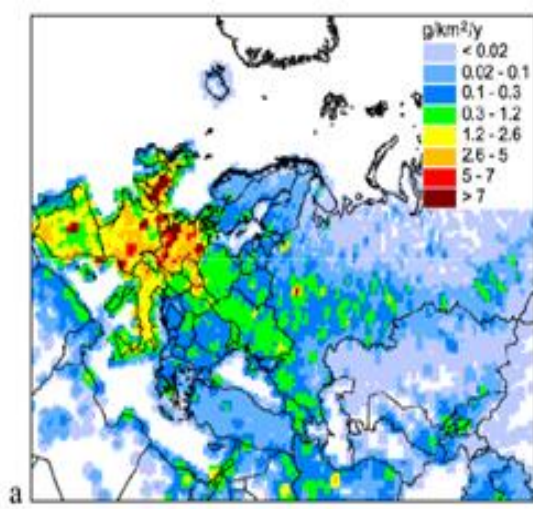
Slika 1: Zemljevidi spremljanja iz programa EMEP za Evropo

(Diagram a predstavlja koncentracije v zraku leta 1990, diagram b pa leta 2012)

Dioksini in furani

Poliklorirani bifenili

4. Dejavnosti za spodbujanje izmenjave znanja

Zgolj 17 držav članic (Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Nemčija, Finska, Francija, Madžarska, Irska, Litva, Nizozemska, Poljska, Romunija, Slovenija, Švedska in Združeno kraljestvo) je predložilo celovita triletna poročila, medtem ko je za pripravo drugega zbirnega poročila pravočasno odgovorilo 22 držav članic. Štiri države članice niso predložile ne letnega ne triletnega poročila za tekoče obdobje poročanja. Zato ni bilo mogoče dobiti popolne slike o dejavnostih držav članic v zvezi z izmenjavo znanja, vključevanjem javnosti in ozaveščenostjo.

Vse države članice, ki so predložile podatke, so navedle, da so bili vzpostavljeni sistemi za izmenjavo znanja in razširjanje informacij. Tri države članice (Bolgarija, Slovenija in Združeno kraljestvo) so pripomnile, da so uporabile svoje mreže za izmenjavo znanja, da bi aktivno sodelovale z deležniki pri pripravi nacionalnih izvedbenih načrtov, zagotovile vključenost industrije, akademskih krogov, nevladnih organizacij in širše javnosti ter jim omogočile prispevek k delu.

Evropska unija in dvanajst držav članic (Belgija, Češka, Nemčija, Finska, Francija, Irska, Nizozemska, Poljska, Slovenija, Španija, Švedska in Združeno kraljestvo) so v obdobju 2010–2013 zagotovile bodisi finančno bodisi tehnično podporo za odpravo obstojnih organskih onesnaževal. To je večinoma potekalo prek organiziranih shem, kot sta Globalni sklad za okolje (GEF) ali prostovoljni skrbniški sklad Stockholmske konvencije.

Številne države članice so poleg podpore globalnim shemam poročale tudi o izvedenih nacionalnih pobudah, ki so vključevale:

- organizacijo delavnic in konferenc z mednarodnimi strokovnjaki;
- financiranje raziskovalnih programov za delo v zvezi z odpadki obstojnih organskih onesnaževal v Afriki;
- financiranje raziskovalnih programov za spremljanje stanja na Arktiki;
- dvostransko komuniciranje in gradnjo znanja z državami, ki niso članice EU, ter
- raziskovalne programe o prisotnosti obstojnih organskih onesnaževal v vzhodnoevropskih državah.

Države članice so predložile pripombe tudi o prizadevanjih za ozaveščanje in sodelovanje s splošno javnostjo. Dejavnosti za ozaveščanje o vprašanjih v zvezi z obstojnimi organskimi onesnaževali so bile vzpostavljene z uporabo številnih pobud, kot so:

- priprava informacij za širšo javnost;
- delavnice in seminarji za organizacije deležnikov;
- kampanje ozaveščanja javnosti in vprašalniki za pridobitev povratnih informacij od splošne javnosti.

5. Sklepi

Tretje zbirno poročilo zajema vse zahtevane vidike prvotne Uredbe (ES) št. 850/2004 o obstojnih organskih onesnaževalih ter njeno izvajanje v Uniji in na ravni držav članic. V tem oddelku je navedenih nekaj sklepov o opravljenem delu in napredku pri odpravi obstojnih organskih onesnaževal v Uniji.

Proizvodnja, dajanje v promet in uporaba

Z uredbo o obstojnih organskih onesnaževalih so prepovedani proizvodnja, dajanje v promet in uporaba obstojnih organskih onesnaževal v Uniji. Odobrenih je le peščica izjem, predvsem za proizvodnjo in uporabo PFOS. Edina država članica, ki je v obdobju poročanja še vedno proizvajala PFOS, je bila Nemčija. Približno 35 % proizvedene količine, ki obsega približno 9 ton letno, je bilo uporabljene v navedeni državi, 65 % pa je bilo izvoženih v druge države, predvsem države zunaj EU.

Emisije

Regulativni ukrepi, ki so bili vzpostavljeni in se izvajajo z uredbo o obstojnih organskih onesnaževalih, na splošno kažejo pričakovane učinke, saj se količine emisij kemikalij, navedenih na seznamih v uredbi o obstojnih organskih onesnaževalih, v Uniji zmanjšujejo.

Podatki za dioksine in furane kažejo, da so se med letoma 1990 in 2012 emisije v zrak po EU zmanjšale za 45 %. Emisije PCB so bile v letu 2012 na splošno približno 50 % manjše kot leta 1990. Povprečne letne emisije PAO so bile leta 2012 v skladu z ocenami 37 % nižje kot leta 1990. Ocene emisij HCB v obdobju 1990–2012 kažejo 54-odstotno zmanjšanje letnih emisij do leta 2012. Te podatke potrjujejo ocene emisij iz programa EMEP, ki na splošno v istem obdobju kažejo pomembnejši upad.

Vendar ta splošni trend ni bil opazen v vseh državah članicah, saj so se emisije v nekaterih primerih povečale. To pomeni, da so potrebna nadaljnja prizadevanja za doseg cilja ničelnih emisij (glej preglednico 1).

Podatki o ocenah emisij, ki so jih predložile države članice, so bili izjemno heterogeni, zato je bilo zelo težko združiti in primerjati podatke med državami članicami ter na regionalni ali svetovni ravni. Boljša uskladitev oblik zapisa podatkov bi bila zelo koristna in bi izboljšala vrednost predloženih podatkov. Težava s heterogenostjo podatkov se bo v novi Uredbi (EU) 2019/1021 o obstojnih organskih onesnaževalih reševala z uporabo skupne predloge za poročanje.

Spremljanje

Podatki o spremljanju obstojnih organskih onesnaževal v okviru programov EMEP in AMAP ter ustrezni podatki, pridobljeni z modeli, potrjujejo trende, ugotovljene pri ocenah emisij. Vsi viri podatkov kažejo zmanjševanje koncentracij v zunanjem zraku v Evropi v obdobju 1990–2012. Na svetovni ravni so bili na splošno doseženi enakovredni rezultati, kar kaže, da Stockholmska konvencija dosega svoje cilje. Vendar bi bilo treba opozoriti, da velika večina podatkov odraža stanje zraka, medtem ko je za vodo in tla na voljo zelo malo informacij. Da bi dobili popolnejšo sliko, je treba več vlagati v pridobivanje podatkov za ta dva medija.

Zaloge in odpadki

Z obstoječimi zalogami že proizvedenih, a ne več dovoljenih obstojnih organskih onesnaževal ali proizvodov, ki jih vsebujejo, je treba ravnati kot z odpadki. V skladu z določbami o ravnanju z odpadki se preprečuje kakršna koli kontaminacija odpadkov z obstojnimi organskimi onesnaževali, obstojna organska onesnaževala, ki jih vsebujejo odpadki, pa se uničijo.

Ravnanje z odpadki je za države članice predstavljalo različno pomemben izziv, odvisno od narave odpadkov. Pri ravnanju z odpadki postaja vse večja težava zlasti prisotnost obstojnih organskih onesnaževal v proizvodih, ki so primerni in zanimivi za recikliranje, saj je s Stockholmsko konvencijo recikliranje obstojnih organskih onesnaževal prepovedano.

Kontaminirana območja

Uredba o obstojnih organskih onesnaževalih zajema ravnanje z odpadki, kontaminiranimi z obstojnimi organskimi onesnaževali, kar je tesno povezano z morebitno kontaminacijo zemljišča, če se z odpadki ne ravna pravilno. Potencialna težava je zlasti kontaminacija tal, kjer so se obstojna organska onesnaževala prej proizvajala in uporabljala. Številne države članice so to vprašanje že obravnavale v nacionalnih izvedbenih načrtih, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za opredelitev, popis in sanacijo kontaminiranih območij, vključno z boljšim usklajevanjem in sodelovanjem na ravni Unije. V novi Uredbi (EU) 2019/1021 o obstojnih organskih onesnaževalih so države članice in Komisija pozvane k boljši izmenjavi informacij o ukrepih, ki so usmerjeni v onesnažena območja.

Kakovost in skladnost podatkov

Ocene popisov emisij kažejo, da obstajajo potencialne težave zaradi različnih ocen iz različnih držav članic, saj je zaradi tega primerjava zelo težavna ali celo nemogoča. Ena od večjih težav je, da države članice pri zbiranju podatkov in poročanju ne uporabljajo usklajenih pristopov. Poleg tega kaže, da popolnost podatkov zelo niha, posledica česar je verjetno nezadostno poročanje številnih držav članic, ne pa vseh. K odpravi nekaterih navedenih težav bi pripomogli večja podpora in komunikacija med državami članicami. V oddelkih o izmenjavi znanja in tehnični podpori je bilo poudarjeno, da se številne pobude že izvajajo, vendar države članice večinoma delujejo vsaka zase, zaradi česar je vpliv njihovih dejavnosti manjši.

Koristne so lahko dvostranske pobude (komunikacija in krepitev znanja med državami članicami in s tretjimi državami), zlasti za dodatno podporo, pregled in primerjalno analizo ocen popisov emisij. Pričakuje se, da se bosta s sistematično uporabo informacijske platforme za spremljanje kemikalij (IPCHEM) za shranjevanje, obdelavo in upravljanje podatkov o spremljanju obstojnih organskih onesnaževal, ki jo določa nova Uredba (EU) 2019/1021 o obstojnih organskih onesnaževalih, izboljšali kakovost in skladnost tovrstnih podatkov.